

*Regulace nových syntetických
drog v ČR: Mezi racionálním
přístupem a morální panikou*
Jan Morávek a Martin Nekola

Faculty of Social Sciences
Charles University in Prague

Paradox

Prohibice některých nových syntetických drog (NSD) v ČR byla prosazena bez posouzení rizik a/nebo bez zvážení alternativ regulace

vs.

Cíle racionální drogové politiky

Struktura prezentace

- ❑ Mefedron v Evropě: rozšíření, mediální obraz, regulace
- ❑ Dopady prohibice: předběžné poznatky
- ❑ Cíle racionální drogové politiky
- ❑ V praxi ozkoušené varianty regulace
- ❑ Diskuse: co dělat příště jinak a lépe?

Rozšíření NSD v EU: příklad mefedronu

1929: popsána syntéza mefedronu - syntetický derivát kathinonu (khat), stimulační a entaktogenní účinky

2003: první zmínky o syntéze mefedronu na internetu

2005: první záchyt kathinonů v rámci EWS (zatím nešlo o mefedron)

2007: kapsle mefedronu dostupné v Evropě (Neodove), rozšíření povědomí o mefedronu jako rekreační droze na internetových fórech

2008: rozšíření výskytu derivátů kathinonů, především mefedronu

- první nahlášené úmrtí (18, žena, Švédsko), kde byl mefedron jediná droga nalezená při pitvě; nepotvrzené úmrtí náctiletého v Dánsku
- konec dostupnosti tablety Neodove => dále často prodáváno jako extáze

Rozšíření NSD v EU: příklad mefedronu

2009: výrazný vzestup zájmu o mefedron (především VB) – jak na internetových fórech, tak v odborné literatuře

- výrazný nárůst online prodejců mefedronu (cca jeden za týden), roste počet záchytů katinonů (ve VB se vyrovnal počet záchytů s MDMA).
- množí se nepotvrzená úmrtí spojované s mefedronem (14ti letá dívka ve VB, úmrtí v Rumunsku a další případy)

2010: mefedron 4 nejužívanější nelegální drogou (ve VB záchytů katinonů výrazně překročil počet záchytů MDMA a překonal i dosud nejpočetnější piperaziny); další potvrzená (Nizozemsko, Skotsko) i nepotvrzená úmrtí (až 60 ve VB)

2011: mefedron ve VB mezi 3 nejužívanějšími nelegálními drogami v populaci 16-24 let (roční prevalence 4,4 %) a 4 nejužívanějšími ND v populaci 16-59 (rp1,4 %)

Regulace mefedronu

1997: Společný postup proti NSD (JA NSD):

2008: kontrola (prohibice) mefedronu v Dánsku

2009: následuje Švédsko (květen) a Estonsko (listopadu)

2010: Chorvatsko (leden, jako prekurzor), Německo (leden), Rumunsko (únor), Velká Británie (duben, třída B), Itálie (červen), Belgie (červen), Francie (červen), Irsko (červen) a Litva (červen)

2011: ČR (duben, novela zákona 167/1997, o návykových látkách)

- mefedron na seznamu kontrolovaných látek EU (prosinec) na základě posouzení rizik (duben)
 - procedura vycházející z konvencí OSN a seznamů kontrolovaných látek
 - posuzuje se potenciál závislosti, terapeutická hodnota a rizika pro veřejné zdraví a společnost; explicitně vyloučen vliv právního statusu látky (!)

Role médií (VB)

- před rozšířením mefedronu negativní publicita GBL a poté všech NSD (Measham et al. 2010)
- velká mediální pozornost samotnému mefedronu (potvrzená i nepotvrzená úmrtí, impotence, ztráta vlasů apod.)
- mediální zájem může podporovat poptávku po droze (Forsyth 2012) a přitahovat širší spektrum uživatelů (méně zkušené uživatele mimo taneční scénu)
- vyvolává morální paniky, mj. proto, že v době největšího zájmu (úmrtí mladého člověka apod.) a volání po prohibici nelze obvykle prokázat vliv dané látky (mefedronu).
- následnému odhalení pravé příčiny není věnováno tolik pozornosti (navíc často pouze na lokální úrovni) (Forsyth 2012, Dargan et al. 2011)

ČR (předběžné výsledky)

- první zmínky o mefedronu v médiích v dubnu 2010
- mefedron jako droga podobná amfetaminům a extázi, o níž "moc nevíme"
- před zákazem informace o rizicích spojených s užíváním a různých počtech úmrtí (od „nikdo nezemřel, ale řada lidí skončila na pohotovosti“ přes jednu oběť po desítky obětí po celé Evropě)
- zdůrazněna zaostalost regulace oproti ostatním státům EU a doporučení EK
- po zákazu mizí informace o rizicích a účincích, převládají zprávy o záchytech a uzavírání obchodů
- obraz látky, která má být zakázána

Dopady prohibice mefedronu ve VB (dosavadní poznatky)

z hlediska užívání:

- hledání legálních alternativ (ne nutně lepších z hlediska zdravotních dopadů) - měsíc po zákazu se na „výsluní“ dostává další NSD nafyron (Eastwood 2010); podobně jako extázi/MDMA nahradily právě "legal highs" (Brunt et al. 2011, Bruno et al. 2011)
- pokračování užívání: 1) Winstock, Mitcheson a Mardsen (2010) – 63 % ze 150 uživatelů pokračuje v užívání i po zákazu; 2) opakovaný výzkum clubberů v Londýně (před a po zákazu) - mefedron zůstává nejpopulárnější nelegální drogou (meziroční zvýšení těch, co užili nebo plánují danou noc užít mefedron z 27 na 41 %) a v popularitě překonává i drogy legální (Wood, Measham a Dargan 2012)

Dopady prohibice mefedronu ve VB

z hlediska dostupnosti:

- snížení dostupnosti a zvýšení ceny (pokles počtu obchodů, snížení nabídky produktů uvádějících mefedron)
- na internetu se dále prodávají produkty, které mefedron obsahují, a lze je zakoupit ve VB (De Paoli, Brandt a Pounder 2011)
- uživatelé místo internetu častěji kupují mefedron u pouličních dealerů za v průměru dvojnásobnou cenu a pravděpodobně nižší čistotě a tudíž s většími zdravotními riziky (Winstock, Mitcheson a Marsden 2010; výsledky ankety Mixmag)
- návrat k původní droze

Dopady prohibice mefedronu ve VB

z hlediska trestního práva a ochrany spotřebitele:

- nové produkty inzerované jako legální, přestože obsahují kontrolované látky (5 ze 6 vzorků) = riziku kriminálního postihu nejen pro prodejce, ale i kupce (Ramsey et al. 2010)
- 70% produktů označených jako nafyron (NRG-1, NRG-2) obsahuje zakázané látky, mj. právě mefedron (Brandt et al. 2010).
- nelegální status nutí uživatele nakupovat drogu na nelegálním trhu a seznamovat se s jeho pravidly a zákonitostmi (a dostávat se do kontaktu s dalšími nelegálními látkami)
- celkově jsou informace v internetových obchodech nedostatečné u všech NSD a případní konzumenti jsou významně ohroženi (Schmidt et al. 2011)

Cíle racionální drogové politiky aneb proč vlastně regulujeme NSD

- Cíle RDP = snižování užívání, rizik a nabídky
- prohibice jistě usnadní snižování nabídky *dané látky*, pravděpodobně sníží užívání *dané látky*, ale výrazně zvýší rizika
- vyrovnaný přístup vyžaduje zvýšení důrazu na veřejné zdraví a snižování rizik
- NSD jako příležitost pro zvažování různých způsobů regulace z hlediska naplnění cílů drogové politiky

Varianty regulace

- ❑ Prohibice: rychle, flexibilně
- ❑ Omezená distribuce
- ❑ Ohlašovací režim

Prohibice: rychle, flexibilně

- Generický zákaz
- Ochrana spotřebitele
- Režim léčiv
- Dočasný zákaz
- Trvalý zákaz

Zdroj: Hughes a Winstock (2012)

Faculty of Social Sciences
Charles University in Prague

Examples of control of new substances using different laws (ELDD)

BZP, Spice, Mephedrone

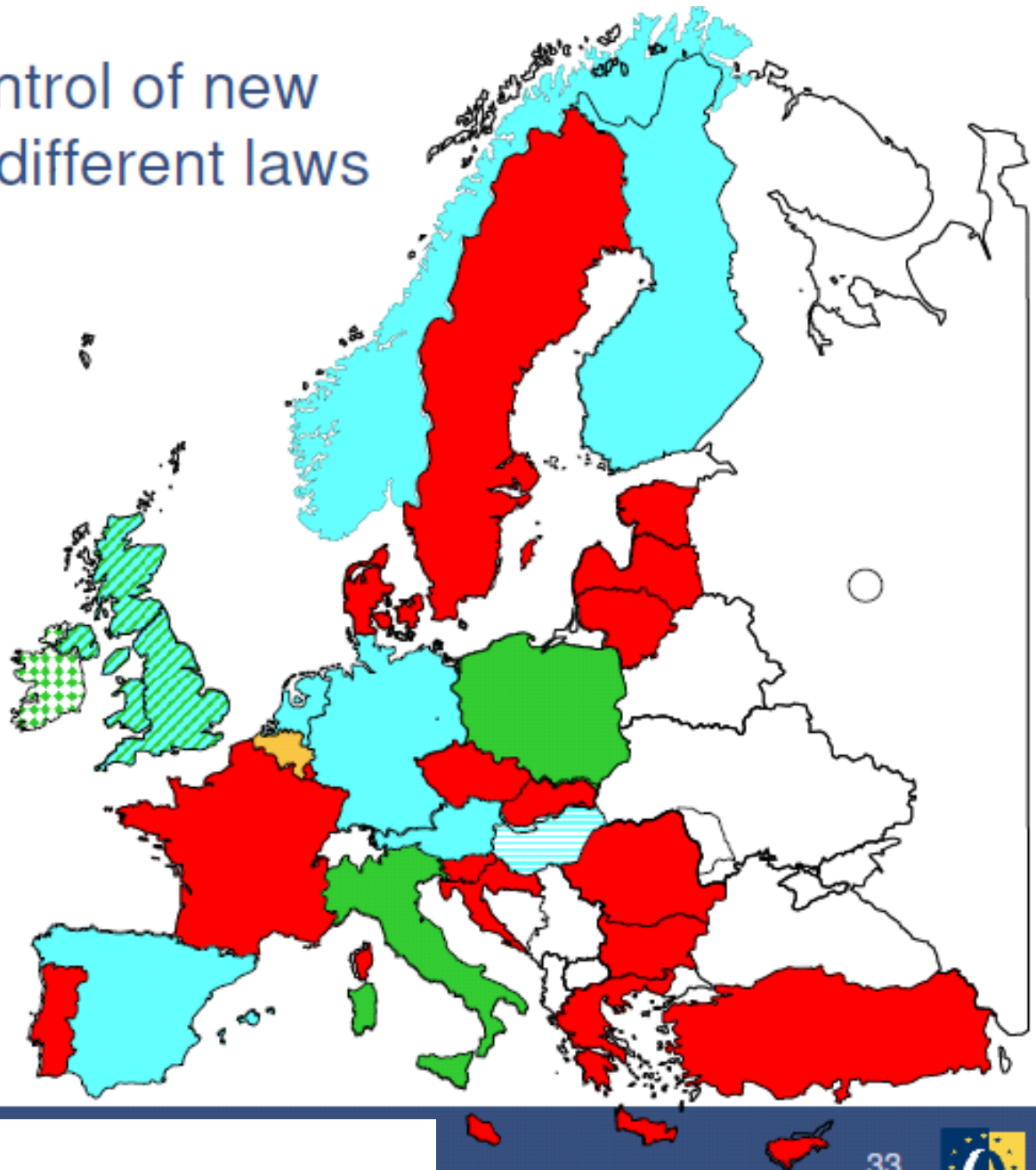
● Medicinal products (8)

● Consumer safety (3)

● General (1)

● Doping laws (1)

● Only drug laws or equivalent: personal possession penalised

Omezená distribuce

- ❑ Zvláštní seznam v zákoně o návykových látkách (Nový Zéland): zákaz prodeje osobám mladším 18 let, rozdávání vzorků zdarma a některých forem reklamy
- ❑ Speciální režimy pro alkohol, tabák, kofein, rozpouštědla

Zdroj: Hughes a Winstock (2012), Sheridan a Butler (2010)

Faculty of Social Sciences
Charles University in Prague

Ohlašovací režim

- ❑ Energetické nápoje na párty: regulace jednotlivých látek (alkohol, kofein, taurin...)
- ❑ Taurin = potravinová přísada pro zvláštní výživu
- ❑ Ohlášení před uvedením na trh
- ❑ Komise nebo členské státy pak mohou látky výslovně povolit nebo zakázat
(Evropský úřad pro bezpečnost potravin)

Zdroj: Evropská komise 2012, vlastní rešerše.

Varianta regulace	Příklad	Rychlost	Právní jistota	Dekriminalizace	Snižování rizik	Sniž. nabídky	Sniž. užívání
<i>Generický zákaz</i>	USA – Federal Analog Act CZ – § 287 Šíření toxikománie	+	+/-	-/+	-	+	+?
<i>Ochrana spotřebitele</i>	PL – zavření Amsterdam shopů hygienickou službou	+	+	+	+	-	-
<i>Režim léčiv</i>	FI – mefedron – vyhláška MZ	+	+	+	-	+	+?
<i>Dočasný zákaz</i>	NL – vládní nařízení, 1 rok	+	+	-	-	+	+?
<i>Trvalý zákaz</i>	CZ – novela zák. 167/1998 Sb.	-	+	-	-	+	+?
<i>Omezená distribuce</i>	NZ – BZP 2005–2008	-	+	+	+	-	-
<i>Ohlašovací režim</i>	EU – energetické nápoje	+	+	+	+	-	-

Doporučení

- Regulace má vliv na strukturu rizik
- Prohibice NSD prosazena bez posouzení rizik a/nebo bez zvažování alternativ regulace
- Vytvořit nástroje pro rychlé uvedení NSD na seznamy 1) dočasně povolených látek, 2) dočasně zakázaných látek
- Nepodléhat morální panice a nezavádět prohibici předčasně a plošně
- Vědecky posuzovat rizika užívání v jednotlivých variantách regulace

A stack of papers is shown on the left side of the image, with a yellow pencil resting on a laptop keyboard on the right. A red rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing white text.

Děkujeme Vám za pozornost

Mgr. Jan Morávek, Ph.D.
Mgr. Martin Nekola, Ph.D.

Faculty of Social Sciences
Charles University in Prague

Literatura

- Brandt, S. D., Sumnall, H. R., Measham, F., & Cole, J. (2010). Analyses of second-generation 'legal highs' in the UK: Initial findings. [Article]. *Drug Testing and Analysis*, 2(7-8), 377-382. doi: 10.1002/dta.155
- Bruno, R., Matthews, A. J., Dunn, M., Alati, R., McIlwraith, F., Hickey, S., . . . Sindicich, N. (2011). Emerging psychoactive substance use among regular ecstasy users in Australia. *Drug and Alcohol Dependence*.
- Brunt, T. M., Poortman, A., Niesink, R. J. M., & Van Den Brink, W. (2011). Instability of the ecstasy market and a new kid on the block: Mephedrone. *Journal of Psychopharmacology*, 25(11), 1543-1547.
- Dargan, P. I., Sedefov, R., Gallegos, A., & Wood, D. M. (2011). The pharmacology and toxicology of the synthetic cathinone mephedrone (4-methylmethcathinone). [Review]. *Drug Testing and Analysis*, 3(7-8), 454-463. doi: 10.1002/dta.312
- De Paoli, G., Brandt, S. D., & Pounder, D. J. (2011). Mephedrone Banned but still available on the internet. *British Medical Journal*, 342. doi: d1629
- Eastwood, N. (2010). Legal eye. *Drugs and Alcohol Today*, Vol. 10 Iss: 1, pp. 6-7
- Evropská komise. (2012). Foodstuffs for particular nutritional uses. Dostupné online na http://www.europa.eu/legislation_summaries/consumers/product_labelling_and_packaging/sa0010_en.htm, citováno 10. 5. 2012.
- Forsyth, A. J. (2012). Virtually a drug scare: Mephedrone and the impact of the Internet on drug news transmission. *Int J Drug Policy*. doi: S0955-3959(11)00239-8 [pii]
- Hughes, B. a Winstock, A. R. (2012). Controlling new drugs under marketing regulations. *Addiction* ????: 1-6.

Literatura

Measham, F., Moore, K., Newcombe, R., & Welch, Z. Tweaking, bombing, dabbing and stockpiling: the emergence of mephedrone and the perversity of prohibition. *Drugs and Alcohol Today*.

Ramsey, J., Dargan, P. I., Smyllie, M., Davies, S., Button, J., Holt, D. W., & Wood, D. M. (2010). Buying 'legal' recreational drugs does not mean that you are not breaking the law. *Qjm-an International Journal of Medicine*, 103(10), 777-783. doi: 10.1093/qjmed/hcq132

Sedefov, R. (2011). Identification of new drugs and trends – from a European perspective. Prezentace na Annual Conference of the German Federal Drug Commissioner, Berlin, 11. října 2011.

Sheridan J. a Butler R. (2010). 'They're legal so they're safe, right?' What did the legal status of BZP-party pills mean to young people in New Zealand. *International Journal of Drug Policy* 21: 77–81.

Schmidt, M. M., Sharma, A., Schifano, F., & Feinmann, C. (2011). "Legal highs" on the net-Evaluation of UK-based Websites, products and product information. *Forensic Science International*, 206(1-3), 92-97. doi: 10.1016/j.forsciint.2010.06.030

Vardakou, I., Pistos, C., & Spiliopoulou, C. (2011). Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone. *Toxicol Lett*, 201(3), 191-195. doi: S0378-4274(10)01802-3 [pii]

Winstock, A., Mitcheson, L., & Marsden, J. (2010). Mephedrone: still available and twice the price. *Lancet*, 376(9752), 1537-1537. doi: 10.1016/s0140-6736(10)62021-1

Wood, D. M., Measham, F., & Dargan, P. I. (2012). 'Our favourite drug': prevalence of use and preference for mephedrone in the London night-time economy 1 year after control. *Journal of Substance Use*, 17(2), 91-97. doi: 10.3109/14659891.2012.661025

